

ปัญหาความยากจน : มุมมองตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

POVERTY PROBLEM : A VIEW OF DHIDDHADHAMMIKATTHAPRAYOTE

¹ไทยมณี ไชยฤทธิ์

¹Thaimanee Chairit

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา

Border Patrol Police Headquarters, Amphoe Plaeng Yao,
Chachoengsao Province

Thaimanee_Ch@gmail.com

Received :July 25, 2019; **Revised** :November 12, 2019; **Accepted** :December 19, 2019

บทคัดย่อ

การนำเสนอบทความวิชาการนี้พยายามจะมุ่งการวิเคราะห์วิกฤติปัญหาความยากจน โดยมองผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ หรือที่เรียกว่า หลักหัวใจเศรษฐี พบว่า ปัญหาความยากจนเป็นสิ่งอยู่คู่กับการเกิดมาของมนุษย์ในโลกนับวันจะยิ่งวิกฤติหนักขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ระบุว่า การขาดแคลนปัจจัยที่นำมาบริโภคไม่ว่าจะเป็น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่พักอาศัย แต่ในขณะเดียวกัน มุมมองตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เสนอว่า การที่คนยากจนก็เพราะมีปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ความเกียจคร้านการทำงานแสวงทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ไปโดยสุรุ่ยสุร่าย การคบเพื่อนที่ไม่ดีและการใช้ทรัพย์และการใช้ชีวิตเกินความพอดี

คำสำคัญ : ปัญหาความยากจน. ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

¹ ดาบตำรวจ ดร. ผู้บังคับหมู่ กองกำการ 2 กองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา.

Abstract

The aim of the presentation of this academic article is to analyze the crisis of poverty problem through the Buddhist principles called “Ditthadhammikattha” or “The Main Principle of the Millionaire”. It is found that the problem of poverty has been accompanied with mankind. The crisis has been continuously more and more serious. While the economic concept states that poverty is the shortage of essential factors such as food, clothing, medicines and shelters, the view point of Ditthadhammikattha is said that there are 4 factors causing the people in poverty including: sluggishness in earning income; extravagance spending; accompanying with untrue friends; and over expenses in daily living.

Keywords : Poverty problem, Ditthadhammikattha.

บทนำ

ปัญหาความยากจนของประเทศไทยเป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้างระดับชาติ ที่สั่งสม กันมานานจนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาประเทศ(สลิค ชูชื่น,ออนไลน์) จึงนับเป็นปัญหาที่ทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญ เนื่องจากความยากจนมีโอกาสดีก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนปัญหาคุณภาพประชากรและการพัฒนาประเทศ สำหรับประเทศไทย รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างพยายามที่จะแก้ปัญหาความยากจน โดยได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมาและได้ทุ่มงบประมาณในแต่ละปีเพื่อแก้ปัญหาความยากจนเป็นเงินจำนวนมาก ทั้งนี้เป็นเรื่องยากที่ความยากจนจะหมดไปจากสังคมไทย เนื่องจากยังมีคนยากจนกลุ่มหนึ่งที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงปัจจัยการผลิตและถูกเอาเปรียบซึ่งจะทำให้คนจนกลุ่มดังกล่าวยังจะจนเรื้อรังต่อไป ยังคงมีปัญหาการกระจายรายได้ ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมและปัญหาหนี้สิน เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ออนไลน์) เพราะฉะนั้น ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน และมีแนวโน้มที่จะทวีคูณความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เพราะความแตกต่างกันของภาวะเศรษฐกิจของคนจน คนรวย และคนชั้นกลางที่

นับวันจะยิ่งมีมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตของประชากรที่จัดอยู่ในกลุ่มของคนยากจน และส่งผลเสียหายต่อประเทศชาติในท้ายที่สุด ซึ่งการแก้ปัญหาความยากจนเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกคนในสังคมต้องให้ความร่วมมือกัน เพื่อท้ายที่สุดแล้วผลประโยชน์จะตกสู่ประชาชนทุกคนภายในประเทศชาติในระยะยาวต่อไป (ธนพล สราญจิตร. 2558)

ปัจจัยหลักของความยากจนในทัศนะทางพระพุทธศาสนามีได้หมายความว่ามนุษย์ที่ไม่มีปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิตนั้นคือ ผู้ที่ยากจน แต่ทัศนะทางพระพุทธศาสนายังหมายรวมถึงความอยากที่เกินขอบเขต เกินความพอดี มีความโลภเป็นฐานของการแสวงหาทรัพยากรให้ได้จำนวนมาก แต่กระนั้น การวิเคราะห์ในความนี้อาจจะไม่รวมไปถึงนัยยะดังกล่าวแต่นำหลักของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสุขในอัตภาพปัจจุบันที่ไม่สร้างความขัดสนในทรัพยากรหรือที่เรียกว่า หัวใจการทำให้คนกลายเป็นเศรษฐีมีความประเสริฐในการแสวงหาปัจจัยมาเกื้อกูลตนเอง ที่สร้างให้ครอบครัวอยู่อย่างไม่ลำบากใดๆ ลดการเบียดเบียนมนุษย์ที่กำลังตกทุกข์ได้ยากเช่นเหมือนกันกับตนเอง เพราะฉะนั้นการไม่เป็นผู้ร่ำรวยไม่ได้แปลว่าผิด แต่จะการใช้ชีวิตจะเกิดความขัดสนเพราะสภาพทางธรรมชาติได้แก่ มนุษย์ผู้นั้นมีความเกียจคร้านการทำงานในการแสวงทรัพย์เป็นฐานที่อันตราย (อุฏฐานสัมปทา) การใช้จ่ายทรัพย์ไปโดยสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักอดออมทรัพย์ที่หามาได้ (อารักขสัมปทา) การคบเพื่อนที่ไม่ดีจนนำไปสู่สถานที่ที่มีภัยทำงานทรัพย์สิน (กัลยาณมิตตตา) และการใช้ทรัพย์และการใช้ชีวิตเกิดความพอดี ขาดการยับยั้งชั่งในการใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ (สมชีวิตา) ดังนั้น การวิเคราะห์ปัญหาความยากจนผู้เขียนมองว่า การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ มาเสนอแนวทางมาตรการแก้ไขได้ถึงแม้ว่าจะไม่ร่ำรวยอย่างมหาศาลแต่ก็ไม่ทำให้ชีวิตติดขัดในกระแสแห่งการครองตน ครองครอบครัวของตนเองได้

มุมมองปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยากจน

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่สั่งสมมานาน เป็นภาวะความขาดแคลนไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในระดับบุคคลส่งผลให้เกิดความทุกข์ยากในการดำเนินชีวิต รวมถึงการขาดโอกาสที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลายๆด้านและส่งผลต่อการพัฒนาในระดับประเทศตามมาแต่กระนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนเมื่อสรุปแล้วจะรวมอยู่ในสองปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายในเกี่ยวกับพฤติกรรมชีวิตของผู้นั้นเป็นสำคัญ

และปัจจัยภายนอกในขณะที่นักวิชาการทั้งหลายพยายามมองบริบทต่างๆ กลับพบปัจจัยที่ส่งผลจากภายนอกดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขาดแคลนทรัพยากรที่จะก่อให้เกิดรายได้ ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ทุน ทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงโอกาสที่จะหาซื้อทรัพยากรเหล่านี้ด้วย ผลก็คือครอบครัวที่ยากจนมักจะต้องเผชิญกับความยากจนถาวร ปัจจัยทางเศรษฐกิจประกอบด้วย

1.1 ขนาดของที่ดินทำกิน จากการศึกษาของธนาคารโลก พบว่า ถ้าให้ประชากรในชนบทมีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น จะสามารถลดโอกาสที่จะตกอยู่ในภาวะ ยากจนได้ประมาณ 0.1% นอกจากนี้ ยังพบว่าลักษณะการถือครองที่ดินมีความสำคัญมาก หากเป็นผู้เช่า (แทนที่จะเป็นเจ้าของที่ดิน) จะเพิ่มโอกาสของการตกอยู่ในภาวะความยากจนถึง 30%

1.2 โอกาสการศึกษา งานของธนาคารโลก พบว่า ครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ที่ได้รับการศึกษาจนจบระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างน้อย ความเสี่ยงของการตกอยู่ในภาวะความยากจนจะลดลงถึง 66-74% เมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่มีการศึกษาเลย และถ้าได้รับการศึกษาไปถึงระดับมหาวิทยาลัย โอกาสจะลดลงไปอีกถึง 90%

1.3 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ พบว่าภายหลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรที่จัดว่ายากจนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.15 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 8.58 ในปี 2542

2. ปัจจัยเชิงโครงสร้างประชากร ซึ่งธนาคารโลก พบว่า ครอบครัวที่มีขนาดใหญ่จะมีโอกาสตกอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่าครอบครัวขนาดเล็ก นอกจากนี้ ถ้าครอบครัวมีขนาดเท่ากัน ครอบครัวที่มีสัดส่วนของผู้ใหญ่มากกว่าจะเสี่ยงต่อภาวะความยากจนน้อยกว่า

3. ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ พบว่า การมีที่พักอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย จะมีความเสี่ยงต่อความยากจนเพิ่มขึ้นถึง 56% ในขณะที่ถ้าที่พักอาศัยตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โอกาสที่จะตกเป็นคนยากจนจะลดลงถึง 80%

4. เหตุปัจจัยเชิงสังคมและวัฒนธรรม การสำรวจทัศนคติของคนไทย คำถามเริ่มต้นว่า คุณคิดว่าตัวเองเป็นคนจนหรือไม่? ประมาณ 70% คิดว่าตัวเองเป็นคนจน ที่น่าสนใจก็คือเมื่อถามต่อว่า ทำไมถึงจน คนที่คิดว่าตัวเองจน ส่วนใหญ่ตอบว่า จนเพราะขาดโอกาส แต่คนที่คิดว่าตัวเองไม่จน ส่วนใหญ่ตอบว่า จนเพราะขี้เกียจ ทัศนคติที่แตกต่างเช่นนี้ทำให้คนจนที่คิดว่าตนเองจนไม่อาจได้รับโอกาสที่ดีพอจากคนที่คิดว่าตนเองไม่จนได้เลย (สมบุญ ศรีประชัย 2558 :96)

นอกจากนี้ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยากจน เช่น จากความไม่เท่าเทียมกันในความสามารถของบุคคล จากสิ่งของและบริการต่างๆ มีมากขึ้น จากไม่สามารถทำงานตามปกติทั้งนี้เนื่องจากความเจ็บป่วยความพิการทางร่างกายและจิตใจ ชราภาพ จากภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม โรคระบาด ฯลฯ จากการว่างงาน จากการมีบุตรมาก จากการศึกษาต่ำ ไม่สามารถพัฒนาอาชีพของตนได้ และจากความเกียจคร้าน ไม่ชอบทำงาน (ดุจฤดี คงสุวรรณ.2560) เพราะฉะนั้น ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยากจนแม้ว่าบางอย่างอาจจะควบคุมให้ตนเองสามารถบังคับตัวได้ เช่น เมื่อก่อนเคยดื่มเหล้าถึงดเสีย เมื่อก่อนเคยใช้จ่ายฟุ่มเฟือยก็ประหยัด เป็นต้น ในขณะที่สถานการณ์และวิกฤติหลายอย่างไม่สามารถจะควบคุม เช่น วิกฤติต้มยำกุ้ง รวมไปถึงวิกฤติเศรษฐกิจโลก อีกทั้งยังยยะทางการเมือง และการลงทุนทุนจากภายในและภายนอกประเทศ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อความยากจนของผู้คนในสังคมปัจจุบัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามประเทศไทยเป็นประเทศที่ยังถือว่าทำอาชีพเกษตรกรรมแม้ว่าจะไม่ร่ำรวยเรื่องเงินทองแต่ไม่ได้ยากจนในเชิงปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะการมีที่ดินเป็นของตนเอง อีกทั้งแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชการที่ 9 ยังเป็นทางออกสำหรับคนไทยที่น้อมนำพระดำรัสไปปฏิบัติอย่างจริงจังก็จะทำให้ตนเองหลุดพ้นไปจากวังวนแห่งความยากจนได้ไม่มากนัก

ทางออก-ทางรอดสำหรับความยากจนด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตให้มีความเป็นไปได้อย่างมีความสุขและยังอรรถาพรา้งกายนี้ไปต่อยอดสำหรับการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีศีลธรรม มีจิตใจเด็ดเดี่ยวที่จะใช้ปัญญาเพื่อการพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายของชีวิตได้ตามที่ต้องการ แต่ถึงกระนั้น เป้าหมายของแต่ละคนอาจจะมิข้อจำกัดเรื่องเป้าหมายเพราะการเกิดมาทุกคนล้วนย่อมเป็นทุกข์ไปแต่ยังมีหมู่มนุษย์อีกมากมายที่ไม่อาจเห็นภัยดังกล่าวเพียงแต่ต้องการมีเงินมีทองมีการดำเนินชีวิตอย่างสะดวกสบายก็เพียงพอแล้วโดยไม่ต้องคิดเรื่องไปสวรรค์ ไปนิพพานอีก ทำให้ผู้คนในโลกปัจจุบันต่างก็ดิ้นรนจนท้อที่จะออกจากความทุกข์โดยเฉพาะการกอบโกยทรัพย์สินไว้ในการครอบครองของตนเองให้มากที่สุด ทั้งนี้จึงคิดว่า หากมีทรัพย์สินมากมายจะทำให้ตนเองมีความสุขได้ ซึ่งวิธีคิดดังกล่าวอาจจะถูกเพียงนิดเดียวแต่อาจจะส่งผลกระทบไปยังผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนตามๆกันไป ทำให้ต่างคนต่างแย่งชิงทรัพย์สินจนนำไปสู่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยเฉพาะที่ทำกิน ในทางพระพุทธศาสนาต้องยอมรับว่า

ความยากจนเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติธรรมอันนำไปสู่การบรรลุนิพพานที่เป็นเป้าหมายสุดท้ายของชาวพุทธ ทรงตรัสสอนไว้ว่า “ความยากจนเป็นทุกข์ในโลก” จนเพราะการทุกข์นี้ จนเพราะความอยาก อยากได้นั้น อยากได้นี้ และไม่อยากจน จนเพราะขี้เกียจ จนเพราะไม่รักษาทรัพย์ จนเพราะมีเพื่อนที่ไม่ดี จนเพราะการใช้จ่ายเกินตัว เป็นต้น ทำให้มนุษย์โลกในปัจจุบันมีความจนอย่างน้อย 3 กลุ่มใหญ่ได้แก่ ยากจนเพราะไม่เพียงพอ ยากจนเพราะความอยาก ยากจนเพราะไม่มีทรัพยากร เพราะฉะนั้น คำถามจะผุดคิดที่ว่า จะทำอย่างไรให้มนุษย์สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ในระดับหนึ่งแม้ว่าจะไม่ทั้งหมดก็ตามหรืออาจจะไม่ถึงกับการบรรลุดุธรรมในทัศนะทางพระพุทธศาสนา จึงมีทางออกและทางรอดสำหรับความยากจนด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี “อุ อา กะ สะ” อาจเรียกสั้นๆ ว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะ (เนื่องจากอัตตะ แปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้) หรืออาจเรียกเต็มๆ ว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรม 4 หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขึ้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้อันจะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ ได้แก่

ทางรอดที่ 1 เรียกว่า อุฏฐานสัมปทา หมายถึง ความหมั่นเพียร ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุบายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จตามเป้าหมายของตนเองและครอบครัวซึ่งธรรมที่เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งใหญ่ความขยันและมักกล่าวอ้างไปต่างๆ ก็คือ คนมักอ้างว่า หนว่นัก มักอ้างว่า ร้อนนัก เวลาเย็นแล้ว ยังเข้าอยู่ หิวนัก กระหายนัก แล้วไม่ทำงาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559 : 152)

ดังนั้น มนุษย์เกิดมาในโลกใบนี้หากไม่ต้องการปัจจัยที่เกินตัวเพียงแต่มีความเพียร มีความขยันหาทรัพย์สินในทางที่ชอบไม่เบียดเบียนผู้อื่นย่อมได้ชื่อจะรอดจากความยากจนได้ ทั้งนี้หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงในปัจจุบันการงานและอาชีพในปัจจุบันมิได้อธิบายในเชิงการทำงานเฉพาะรายได้จากเงินเดือนเท่านั้นแต่ยังสามารถทำงานพิเศษได้เพียงพอสำหรับการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้อย่างสบายแต่กระนั้นการอ้างอย่างนั้นอย่างนี้จึงมีคำตอบสำหรับผู้ที่ต้องการจะหลุดพ้นจากความยากจนดังพระพุทธองค์ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอภิทธิบาท 4 ในสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปัณณาสก์ ทรงตรัสไว้ว่า สาวกทั้งหลายของเรา ผู้ปฏิบัติตามเจริญอภิทธิบาทย่อมจะมีความสำเร็จได้ตามสิ่งที่ตนเองปรารถนา ประกอบด้วย 4 ประการ (ม.ม. (ไทย) 13/247/292). ได้แก่

1. ฉันทะ ความรักในงาน พอใจในงานที่ตนเองกำลังทำ และงานที่นอกเหนือจากงานประจำที่สามารถแสวงหาทรัพย์ได้ซึ่งมีความพอใจเป็นที่ตั้ง

2. วิริยะ การสู้งานซึ่งเป็นมุ่งมั่นการทำงานตามที่กำลังของตนเองยังเหลืออยู่ อีกทั้งการใช้คำว่ากำลังใจเพื่อเป้าหมายของผู้ที่ตนเองรักเคารพมาเสริมพลังในการทำงานให้ได้มากขึ้นแต่ไม่ได้ให้ฝืนสรรพกำลังของตนเอง

3. จิตตะ การใส่ใจงาน ซึ่งเป็นการตระหนักในการทำงานที่สามารถคิดค้นวิธีการทำงานให้มีมูลค่าเพิ่มให้มากที่สุด เช่น การทำงานอย่างหนึ่งแต่ได้ทรัพย์เกินกว่าสิ่งที่ตนเองกระทำด้วยความใส่ใจอย่างละเอียดลออให้มากที่สุด

4. วิมังสา การทำงานด้วยปัญญา ซึ่งเป็นวิธีการทำงานที่อยากให้อาจสามารถเข้าใจและปฏิบัติง่าย ๆ ด้วยวิธีคิดแบบใหม่ให้มากขึ้น เช่น การเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานสามารถลดต้นทุนทางการผลิตได้ ลดงบประมาณรายจ่ายลงไปได้ เป็นต้น

ทางรอดที่ 2 เรียกว่า อารักขสัมปทา การรักษาโรคทรัพย์ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด ทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ย่อมจะต้องรักษาคุ้มครองโรคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกขโมยหรือการลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ เช่น การนำทรัพย์ไปฝากไว้กับธนาคาร นำทรัพย์ไปลงทุนต่อยอดทางธุรกิจเพิ่มเติม เป็นต้น การรักษาทรัพย์ก็คือ การจัดการทรัพย์สินนั้น ในทางพระพุทธศาสนาบอกวิธีการจัดทรัพย์สินไว้ 4 ส่วนใหญ่ ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง พึ่งใช้จ่ายทรัพย์เลี้ยงชีพตน เลี้ยงครอบครัว และคนที่พึ่งเลี้ยงเช่นบิดามารดา และทำประโยชน์ส่วนหนึ่ง ส่วนที่สองและสาม ควรเอาไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีข้อหน้าสังเกตว่าทุนในการประกอบอาชีพเหตุใดจึงต้องแบ่งเป็นออกเป็นสองส่วน เพราะในการประกอบอาชีพนั้น ควรมีทุนสำหรับลงทุนหนึ่งส่วน อีกส่วนหนึ่งพึ่งใช้เป็นทุนสำรอง(คราวจำเป็น)โดยที่ทุนส่วนที่หนึ่งหากเมื่อถึงคราวประสบปัญหา(ขาดทุนหรือไม่พอใช้) ทุนส่วนที่สองนี้จะเป็ทุนที่สามารถแก้ปัญหาได้ เพราะฉะนั้นท่านเลยให้แบ่งทุนออกเป็น 2 ส่วน และส่วนที่สาม ควรเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็นต่างๆ เช่น เกิดว่าเราป่วย เราก็สามารถนำทุนส่วนนี้มาใช้ในการรักษาได้ เป็นต้น (พระครูวิสุทธิราทร, ออนไลน์)เพราะฉะนั้นการรักษาทรัพย์ในปัจจุบันอาจจะแตกต่างไปจากการรักษาทรัพย์แบบเก่าไม่ว่าจะเป็นการฝังดินหรือใส่ไหไว้ที่ใดที่หนึ่งแต่มาใช้วิธีการจัดการทรัพย์ที่สามารถต่อยอดไปสู่ทรัพย์ที่มากกว่า อีกทั้งสามารถเป็นหลักประกันความสุขของตนเองและครอบครัวได้

ทางรอดที่ 3 เรียกว่า กัลยาณมิตรตตา หมายถึง การเลือกคบสนทนากับคนที่ดี ไม่เลือกคลุกคลีกับพวกคนชั่วมั่วอบายมุขทั้งหลายไม่ว่าจะอยู่บ้านใกล้เรือนเคียงกับก็ตาม ซึ่งการคบผู้คนในโลกย่อมมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเพราะการคบคนชั่วตนเองมีโอกาสนในการทำชั่วมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวในยามราตรี การดื่มสุรารายาเมาต่าง ๆ ทำให้เกิดการศึกษาค้นตนเองจนทำเรื่องชั่วๆ ปรากฏออกมาอย่างมั่วทำให้ตนเอง และครอบครัวเดือดร้อน ดังนี้เพราะไปคบกับคนชั่วนั่นเอง แต่หากคบกับคนดี จะมีสิ่งดีเข้ามามากมาย มีโอกาสในการแสวงหาความดีใส่ตัวได้มากขึ้น เช่น การทำบุญตักบาตร การปล่อยนกปล่อยปลา เป็นต้นที่มีกระทำได้นั้นก็เพราะคนดีจะคอยชี้แนะคอยชวนเราไปดำเนินการในสิ่งที่ดีงามทำให้ผู้คนยกย่องสรรเสริญ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ตัวบ่งชี้ของกัลยาณมิตรหรือมิตรที่ดีหรือมิตรแท้จะมี 4 ลักษณะ ได้แก่

1) มิตรมีอุปการะ ซึ่งเป็นมิตรที่หวังดีกับอย่างที่สุดในฐานะสหาย เป็นทั้งเพื่อนทั้งพี่ ทั้งน้อง รวมไปถึงสามารถอุปการะค่าๆเราให้มีภูมิธรรมที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ

2) มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ซึ่งเป็นมิตรที่คอยปลอบให้เรามีกำลังใจ เป็นเพื่อนแท้ไม่ทอดทิ้งในยามที่เราเจอ समस्याชีวิตคอยแผ่ระวังความคิดของเราให้อยู่กับความคิดดีๆ อยู่ตลอดเวลา

3) มิตรแนะนำประโยชน์ ซึ่งเป็นมิตรที่คอยชี้ทางสวรรค์ ชี้ทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่นำมาซึ่งความสุขปราศจากทุกข์ในการดำเนินชีวิตมีสิ่งดีๆ จะคอยแนะนำให้ได้รับความเจริญรุ่งเรืองตลอดเวลา

4) มิตรมีความรักใคร่ ซึ่งเป็นมิตรที่พร้อมมอบความหวังดีให้กับเราอย่างมากไม่ว่าเราจะเป็นอย่างไรในสายตาของผู้อื่น แต่มิตรลักษณะจะเข้าใจ และเห็นใจเราทั้งหมด มีความแต่ความรักมอบให้เสมอไม่รักเกียจแม้ว่าเราจะล้มเหลวในชีวิตสักกี่ครั้งก็ยังมอบความรักให้เรายู่ตลอดเวลา

4. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้ ซึ่งมีลักษณะของความรู้จักประมาณ มีความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคน้ำปัจจัยสี่ ฤๅษีรู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการขาดความเพียร เมื่อจะหลีกเลี่ยงพ้นจากความชั่วนานาประการ สิ่งสำคัญก็คือการระมัดระวังหรือสำรวมรักษากาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิตของเรา ไม่ให้หลงไปตามกระแสวัตถุต่างๆ การแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ การแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาล ต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี. ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ. สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี และการแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ของเรา เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตนเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควรแก่อัตภาพของตนเองและครอบครัว (พระครูโพธิธรรมานุกูล (บรรเทา ชุตินฺธ) 2554)

กล่าวได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม “ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์” เป็นเรื่องเกี่ยวกับปากท้อง การกิน การอยู่ ปัจจัยการดำรงชีวิตของคน ถ้าบ้านเมืองมีเศรษฐกิจดี คนมีความอยู่ดี กินดี ต่างคนต่างประกอบอาชีพที่สุจริตไม่เบียดเบียนกัน รัฐบาลก็ไม่ต้องวุ่นวายอยู่กับการปราบปรามเรื่องทุจริต สามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไป และเศรษฐกิจของชาติจะดีขึ้น จำเป็นต้องมีการพัฒนา คือ มีการดำเนินกิจการเพื่อเพิ่มรายได้ของคนให้สูงขึ้นต่อเนื่องกันเป็นระยะยาวนาน ถ้าชุมชนหรือประเทศมีหลักธรรมตามที่กล่าวมา ก็ถือว่าประเทศชาติมีประชากรที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และเป็นอาชีพที่สุจริต รัฐบาลก็สามารถพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ทางด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิต มีการศึกษาวิจัยคิดค้นนวัตกรรมให้ประชากรเกิดความชำนาญในวิชาชีพ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็ย่อมจะบรรลุผล

บทสรุป

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาย่อมทำให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในเรื่องที่เป็นไปในลักษณะของประโยชน์สุขในปัจจุบัน ที่มีแง่มุมทางลึกลงซึ่งทางเศรษฐศาสตร์มีมิติที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทั้งการอยู่ การกิน รวมถึงความสัมพันธ์ทางกิจกรรมของเศรษฐกิจในทุก ๆ เรื่องเลยทีเดียว นำพามาซึ่งความมั่นคงและสมบูรณ์ ซึ่งหลักธรรมที่นำมาสู่ความ ร่ำรวยและมั่งคั่ง อย่างยั่งยืนนั้นซึ่งสรุปได้ว่า การนำหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในสังคมไทยปัจจุบัน มีทั้งหมด 4 ข้อ คือ (1) การนำหลักอภิวรรณสัมปทามาแก้ปัญหาคาราคาซังความเพียร เมื่อจะหลีกเลี่ยงพ้นจากความชัวนานาประการ สิ่งสำคัญก็คือการระมัด ระวังหรือสำรวมรักษากาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิตของเรา ไม่ให้หลงไปตามกระแสวัตถุนิยมต่าง ๆ (2) การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหาวิตถิการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ (3) การนำหลักกัลยาณมิตรติดตามแก้ปัญหาวิตถิการคบคนพาล ต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี. ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ. สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี และ (4) การนำหลักสมชีวิตามาแก้ปัญหาวิตถิการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ คือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะสมควรกับรายได้ของเรา เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตนเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก

เอกสารอ้างอิง

ชนพล สราญจิตร. (2558), *ปัญหาความยากจนในสังคมไทย*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2. (เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม)

- ดุจฤดี คงสุวรรณ. (2560), ปัญหาความยากจน (Poverty). [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.baanjomyut.com/library_2/development_of_society/29.html [17 มิถุนายน 2560].
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- _____. (2545), ธรรมบุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 46. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- พระครูวิสุทธิราทร. (2558), พุทธวิธีในการบริหารทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.gotoknow.org/posts/291947> [19 มิถุนายน 2560].
- พระครูโพธิธรรมานุกูล (บรรเทา ชุตินฺ). (2554), ศึกษาแนวทางการนำหลักที่ปฏิสัมพันธ์มีกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2554.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539), พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบูรณ์ ศิริประชัย. นิธินันท์ วิศเวศวร และศุภชัย ศรีสุชาติ.(2558), “นโยบายเศรษฐศาสตร์มหภาคกับความยากจนในประเทศไทย: การสำรวจสถานะความรู้”. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. Volume 22. (Number- September) 2004 :
- สลิต ชูชื่น. (2560), ปัญหาความยากจนของประชากรกับนโยบายการแก้ปัญหาของรัฐบาล. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.gotoknow.org/posts/300878>. [17 มิถุนายน 2560].
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.(2558), ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2556/2557. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=21954 [17 มิถุนายน 2560].

